

СВОЈИНСКЕ ТУЖБЕ
проф. др Катарина
Доловић Бојић 2024.

ЗАШТИТА СВОЈИНЕ

- Својинскоправни захтеви настају повредом својине, зависе од њеног постојања, па престанком својине престају и својински захтеви (нпр. кад се ствар уништи нема својинског захтева);
- Петиторне тужбе – петиторни спорови; разлика у односу на државинске спорове;
- Повреда може бити извршена одузимањем ствари и сметањем својине;
- Традиционално то су *actio rei vindicatio*, *actio publiciana* и *actio negatoria*; постоји и публицијанска негаторија.

Виндикациони захтев

- Чл. 37 ЗОСО:
- Власник може тужбом захтевати од држаоца повраћај индивидуално одређене ствари.
- Власник мора доказати да на ствари чији повраћај тражи има право својине, као и да се ствар налази у фактичкој власти туженог.
- Право на подношење ове тужбе не застарева.

ВИНДИКАЦИОНИ ЗАХТЕВ

- У садржину права својине спада и право власника да “ствар држи”;
- Подиже тужбу у случају да му је државина одузета или противправно задржана;
- У питању је тужба за предају ствари (пренос непосредне државине – било покретне било непокретне ствари), а не повраћај својине; тужбу подиже власник који нема државину против држаоца који нема својину; небитно је због чега власник нема државину – изгубио ствар, украдена му је ствар, предао је другом лицу, а он остао посредни држалац...
- Активно легитимисан је депоседовани власник; доказ својине – извод из катастра; оригинарни начин стицања; ђаволско доказивање;
- Пасивно легитимисан је садашњи држалац, тачније, онај код којег се ствар тренутно налази, без обзира на то како он држи ствар (одступања код: 1. именована претходника, 2. предаје по пријему тужбе и 3. лажне тврдње о државини);
- Реивиндиковати се могу само индивидуално одређене ствари и то тачно одређена ствар – начело специјалитета стварног права; за генеричне власник има на располагању тужбу за накнаду штете;

Виндикациони захтев

- Приговори туженог:
- Перемпторни – биће одбијен тужбени захтев: 1. тужени стекао својину после тужиоца (одржајем, стицањем од невластника); 2. тужилац је у своје име продао и предао туђу ствар, али је касније постао власник те ствари; 3. тужилац је продао и предао ствар иако тужени није постао власник.
- Дилаторни – одлаже се дејство захтева: тужени држи ствар по неком облигационоправном основу или има неко стварно право на туђој ствари.

Виндикациони захтев

- Захтев: предаја ствари (главни захтев), споредни захтеви зависе од савесности туженог – предаја плодова и других користи од ствари; **савестан** враћа неубране плодове и не дугује накнаду за коришћење ствари нити одговара за њено погоршање и пропаст, **несавестан** враћа све плодове који су код њега и накнађује вредност плодова које је потрошио, отуђио, уништио или пропустио да убере, а накнађује и штету због погоршања или пропасти ствари осим ако докаже да би до штете дошло и да је ствар била код власника;

ВИНДИКАЦИОНИ ЗАХТЕВ

- Противзахтеви туженог: накнада трошкова у вези са ствари; подела на нужне, корисне и луксузне и несагласност уџбеника и ЗОСПО;
- **Савестан** тужени има право на нужне трошкове, на корисне у мери повећања вредности ствари (и једне и друге у мери у којој нису обухваћени користима које је добио од ствари); на луксузне ако је вредност ствари повећана (!) + *ius tollendi*; ретенција за нужне и корисне, захтев за трошкове застарева 3 г. од предаје;

ВИНДИКАЦИОНИ ЗАХТЕВ

- **Несавесни** тужени има право на нужне само ако би их имао и власник да је ствар била код њега, на корисне само ако су корисни лично за власника, а на луксузне нема, али има *ius tollendi*, нема ретенције и захтев му застарева за 3 г.

Публицијански захтев

- Чл. 41 ЗОСО:
- Лице које је прибавило индивидуално одређено ствар по правном основу и на законит начин, а није знало и није могло знати да није постало власник (претпостављени власник), има право да захтева њен повраћај и од савесног држаоца код кога се та ствар налази без правног основа или по слабијем правном основу.
- Када се два лица сматрају претпостављеним власницима исте ствари, јачи правни основ има лице које је ствар стекло теретно у односу на лице које је ствар стекло бестеретно. Ако су правни основи ових лица исте јачине, првенство има лице код којег се ствар налази.
- Право на подношење тужбе не застарева.

ПУБЛИЦИЈАНСКИ ЗАХТЕВ

- “Тужба из претпостављене својине”, заправо тужба узупапионог држаоца;
- Активно легитимисан: бивши узупапиони држалац који има државину подобну за редован одржај (разлика уџбеник-ЗОСПО);
- Пасивно легитимисан садашњи држалац (као код виндикације);
- Основ тужбе није својина, већ јачи основ државине;
- Захтев и противзахтеви су као код виндикације, а и приговори туженог;
- Суштина је у поређењу државина: од утицаја је и теретност или доброчиност посла који чини државину законитом.

Негаторни захтев

- Чл. 42 ЗОСО:
- Ако треће лице неосновано узнемири власника или претпостављеног власника на други начин, а не одузимањем ствари, власник, односно претпостављени власник, може тужбом захтевати да то узнемиравање престане.
- Право на подношење тужбе не застарева.

НЕГАТОРНИ ЗАХТЕВ

- Заштита од узнемиравања, не од одузимања; заштита од нечег што траје, а не што је било па прошло;
- Активна легитимација: држалац којем се смета (својина није спорна па се не тражи доказ, ако постане спорна потребно је доказати);
- Пасивна легитимација: онај ко врши сметање, по чијем се налогу врши, или у чију корист се врши а одобри;
- Захтев: реституција (ако је засновано стање сметања), обустава сметања (ако се врши периодичним радњама) и забрана будућег сметања на исти или сличан начин под претњом новчане казне;
- Приговор туженог је да има право на сметање, а тужилац исто негира (одатле и назив тужбе).

Негаторни захтев

- Узнемиравање: 1. предузимање аката **употребе** тужиочеве ствари и уопште аката **утицаја** на ствар, којима се не онемогућава нити сужава употреба ствари од стране власника (узукапионог држаоца); 2. Предузимање аката којима се власник (узукапиони држалац) онемогућава да своју ствар употребљава у ранијем обиму или му се употреба отежава (без обзира да ли постоји и употреба од стране туженог).
- Чл. 5 ЗОСО – емисије – Власник непокретности дужан је да се при коришћењу непокретности уздржава од радњи и да отклања узроке који потичу од његове непокретности, којима се отежава коришћење других непокретности (преношење дима, непријатних мириса, топлоте, чађи, потреса, буке, отицања одпадних вода и слично) преко мере која је уобичајена с обзиром на природу и намену непокретности и на месне прилике или којима се проузрокује знатна штета.
- Узнемиравање може бити чисто фактичко, а може и на основу неке правне претензије.